

ՍԻՐԻԱՀԱՅԵՐԻ ԱՐՏԱԳԱՂԹԸ ԿԱՆԱԴԱ (2013-2016 ԹԹ.)

Քնարիկ Ավագյան

Պատմական գիտությունների թեկնածու

ՀՀ ԳԱԱ պատմության ինստիտուտ

ՀՀ, Երևան, Մարշալ Բաղրամյան 24/4

Էլ. հասցե՝ lira777@yahoo.com

Հոդվածը ներկայացվել է 05.02.2022, գրախոսվել է 09.12.2022, ընդունվել է տպագրության 12.12.2022

DOI: 10.53548/0320-8117-2022.3-63

Ներածություն

Միջազգային ահաբեկչական ուժերի կողմից 2011 թ. մարտից Սիրիայում սանձազերծված տևական պատերազմի հետևանքով բազմահազար սիրիահայեր ներգաղթել են Հայաստան: Բայց և այնպես, շատերը նախընտրել են ժամանակավոր կամ մշտական կարգավիճակով մեկնել այլ երկրներ (Լիբանան, Հորդանան, Միացյալ Արաբական Էմիրություններ, ԱՄՆ, Կանադա, Շվեդիա և այլուր): Աշխարհի տարբեր երկրներ ցրվելու գործում նրանց, ինչպես նախկինում, այս անգամ ևս, մեծապես աջակցել են Արևմուտքի առանձին երկրներ:

Այսպես, Միացյալ Նահանգները, ՆԱՏՕ-ի անդամ (ներառյալ՝ Եվրոպայի երկրների մեծ մասը, այդ թվում՝ Թուրքիան և Կանադան) մյուս երկրների հետ ռազմական գործողություններ սանձազերծելով Մերձավոր Արևելքում, մասնավորապես՝ Սիրիայում, միաժամանակ ձեռնամուխ է եղել «մարդասիրական նպատակներով» փախստականներին տարբեր, առավելապես՝ հեռավոր, երկրներ տեղափոխմանը¹: Շուտով Կանադան ևս ներգրավվել է հատկապես քրիստոնյա փախստականներ ընդունելու գործընթացին: Ճիշտ նույն կերպ Արևմտյան երկրները միջազգային կազմակերպությունների միջոցով ժամանակին՝ Հայոց ցեղասպանությունից հետո, իսկ ԱՆՉԱ-ն²՝ Երկրորդ աշխար-

¹ ԱՄՆ-ի կառավարությունը 2012 թ. նոյեմբերի 11-ին, արձագանքելով չորս երևելի ամերիկահայ իրավաբանների դիմումին, վերանայել է նախկինում «Հայրենիքի անվտանգության» ("Homeland Security") բաժանմունքի Միացյալ Նահանգների Քաղաքացիության և ներգաղթի ծառայության (US Citizenship and Immigration Services - USCIS) որոշումը սիրիահայերին սոսկ «Ժամանակավոր պաշտպանվածության կարգավիճակ» ("Temporary Protected Status" - TPS) տրամադրելու մասին և արտոնել է սիրիահայերին «Ազատ վիզա» ("Visa Waivers") շնորհել:

² 1947 թ. ԱՄՆ-ում հիմնվել է Հայրենազուրկ հայերի օգնության ամերիկյան ազգային կոմիտեն՝ ԱՆՉԱ-ն [American National Committee to Aid Homeless Armenians - ANCHA], որը Երկրորդ աշխարհամարտի հետևանքով տարագրված ավելի քան 4 500, իսկ 1960-70-ական թթ. ԱՆՉԱ-ի գործունեության վերականգնումով Մերձավոր և Միջին Արևելքի երկրներից, ինչպես նաև Խորհրդային

համարտից հետո ու սառը պատերազմի ընթացքում նախ՝ Արևմտյան Հայաստանից, Կիլիկիայից և Անատոլիայի հայաբնակ շրջաններից, ապա՝ Արևմտյան Եվրոպայից և Նոյնիսկ Խորհրդային Հայաստանից հայերին (որբեր, գերիներ, հայրենադարձներ և այլք) ցրել են աշխարհի տարբեր հեռավոր երկրներ:

Կանադայի կառավարության ձեռնարկած միջոցները Սիրիայի հայ փախստականների ընդունման գործում և սիրիահայերի արձագանքները

Սիրիայում ծավալված պատերազմի ընթացքում ՆԱՏՕ-ի ռազմական կառույցի անդամ Կանադայի կառավարությունը ևս իր մտահոգությունն է հայտնել սիրիացի փախստականների ճակատագրով: 2015 թ. նոյեմբերի 4-ին, Կանադայում լիբերալների կուսակցության իշխանության գալով, ազատականացվել են նաև գաղթականական կանոնները, և երկրի վարչապետ Ջաստին Տրյուդոն (2015 թ. – մինչև օրս) հայտարարել է, որ իր երկիրը պատրաստ է ընդունելու մինչև 60000 սիրիացի փախստականի³: Այնպես որ, միայն մեկ ամսվա ընթացքում մասնավոր թռիչքներով ավելի քան 400 փախստական է ժամանել երկիր⁴:

Արդեն 2015 թ. դեկտեմբերի 10-ին նորընտիր վարչապետը Տորոնտոյի Փիրսոն միջազգային օդանավակայանում անձամբ է դիմավորել կառավարական առաջին օդանավով Սիրիայից ժամանած փախստականներին, այդ թվում՝ սիրիահայերին (ընդհանուր առմամբ՝ 163 հոգի)՝ նրանց բաժանելով ձմեռային վերարկու, տաք հագուստ, սննդամթերք, երեխաներին՝ խաղալիք և այլն: Կանադայի վարչապետի հետ օդանավակայանում փախստականներին դիմավորելու էին եկել նաև Օնտարիո նահանգի վարչապետ Քեթլին Ուայնը և Գաղթականության նախարար Ջոն Մակ Քալումը⁵:

Ջ. Տրյուդոն իր աշխատակազմին հանձնարարել էր ամեն ինչ անել, որ օդանավից դուրս եկող փախստականները կանադական հող ոտք դնեն արդեն որպես մնայուն բնակիչներ՝ Կանադայի քաղաքացու լիարժեք իրավունքներով: Եվ այդպես էլ եղել է: Նորեկներին անմիջապես տրամադրել են սոցիալական ապահովագրության վկայական, բժշկական ապահովագրությո-

Հայաստանից 18 500 հայերի փոխադրել ու բնակեցրել է ԱՄՆ-ում և այլն: St'yan Zadoian 2012, 10, Barsumian 1961, 151, Փիրումյան, Ավագյան 2003, 37:

³ Elliott, Raffi. Syrian Armenian Refugees in Armenia and Canada 2016, March 2, <http://repatarmenia.org>

⁴ The Canadian Press, News Staff. Syrian refugees arrive in Canada, which one family calls 'paradise.' 2015, December 11, <http://www.680news.com>

⁵ Յակոբեան Սեւակ, Փրկույթին Թ՞է... Սպիտակ Ջարդ, 2015, 14 Դեկտեմբերի, <<http://www.ragmamoul.net>>: Slaughter, Graham. Ready to Live and Work: Armenian-Syrians Arrive With Strong Roots in Canada 2015, December 12, <http://www.ctvnews.ca>.

յան փաստաթուղթ, ինչպես նաև հանգստանալու համար նրանց ժամանակավորապես տեղավորել են օդանավակայանի հյուրանոցում և տրամադրել այլ արտոնություններ⁶:

Որոշված էր, որ սիրիահայ այդ 163 փախստականների գերակշիռ մասը պետք է մնար Օնտարիո նահանգում և հաստատվեր Տորոնտո, Ուիլոուդեյլ, Ուինդզոր, Համիլտոն, Քելվինա, Քոքսփիլամ, Նյու Ուեսթմինսթեր, Քալգարի, Էդմոնթոն և այլ քաղաքներում, իսկ շուրջ 40 փախստական պետք է փոխադրվեր Բրիտանական Կոլումբիա և Ալբերտա նահանգներ⁷:

Նախատեսված էր, որ մեկ շաբաթ անց ևս 160 սիրիացի փախստական պետք է ժամաներ արդեն Մոնրեալ: Ընդհանուր առմամբ, մինչև 2015 թ. վերջ Կանադան պետք է ընդուներ 10 000 փախստական⁸: Արդեն մինչև դեկտեմբեր երկիրն ընդունել է շուրջ 1300 սիրիահայ փախստականի և մինչև տարեվերջ ընդունելու էր ևս 300 հոգու⁹: Կանադայի ազգային երկաթուղային [Canadian National Railway] ընկերության տրամադրած 5 մլն դոլար նվիրատվության միջոցով կառավարությունը ծածկելու էր գաղթականների բնակեցման ծախսերը: Երկրի ղեկավարությունը կոչ է արել նաև անհատ ձեռներեցներին «նմանատիպ առատաձեռնություն դրսևորել»¹⁰:

«Թորոնթո սթար» [“Toronto Star”] թերթի հաշվարկներով՝ հովանավորների՝ մեկ տարվա ընթացքում մեկ անձին տրամադրած առաջին անհրաժեշտության օգնության ընդհանուր ծախսը կազմել է 12 000 դոլար, ընդ որում՝ փախստականը պարտավոր էր այդ ընթացքում չհեռանալ Տորոնտոյից¹¹:

Վարչապետի իսկ գնահատմամբ՝ փախստականներին աջակցելու իրենց այդ քայլը կարևոր նշանակություն ուներ ոչ միայն Կանադայի, այլև ամբողջ աշխարհի համար և վկայում էր այն մասին, որ իրենք երկրի քաղաքացի են ընդունում անկախ մարդու մաշկի գույնից, լեզվից կամ առանց

⁶ The Canadian Press, News Staff. Syrian refugees arrive in Canada, which one family calls 'paradise' 2015, December 11, <http://www.680news.com>

⁷ The Canadian Press, News Staff. Syrian refugees arrive in Canada, which one family calls 'paradise.' 2015, December 11, <http://www.680news.com>. Slaughter, Graham. Ready to Live and Work: Armenian-Syrians Arrive With Strong Roots in Canada. 2015, December 12, <http://www.ctvnews.ca>

⁸ Slaughter, Graham. Ready to Live and Work: Armenian-Syrians Arrive With Strong Roots in Canada. 2015, December 12, <http://www.ctvnews.ca>

⁹ Family of Syrian refugees reunited in Toronto. Canada, 2015, December 12, <http://www.thestar.com>

¹⁰ Slaughter, Graham. Ready to Live and Work: Armenian-Syrians Arrive With Strong Roots in Canada. 2015, December 12, <http://www.ctvnews.ca>

¹¹ The Canadian Press, News Staff. Syrian refugees arrive in Canada, which one family calls 'paradise.' 2015, December 11, <http://www.680news.com>

կրոնի խտրականության՝ հիմք ընդունելով համամարդկային արժեքները¹²։ Կանադայի վարչապետի՝ սիրիահայ փախստականներին օգնականակայանում անձամբ դիմավորելու փաստը գաղափարաքաղաքական քարոզչության առումով լայն արձագանք է ստացել միջազգային լրատվության մեջ ("New York Times"-ից մինչև "BBC"), ինչպես նաև սփյուռքահայ մամուլում¹³։

Դիմավորելով Սիրիայից Կանադա ժամանող հայերին՝ վարչապետ Ջ. Տրյուդոն առաջինը ողջունել է մանկահասակ երեխան գիրկը սիրիահայ փախստական Գևորգ Ժամկոչյանի ընտանիքին՝ «Բարի գալուստ ձեր նոր տունը» ասելով։ Գ. Ժամկոչյանն էլ իր հերթին երախտագիտություն է հայտնել վարչապետին՝ ասելով. «Մենք իսկապես շնորհակալ ենք այս ջերմ հիւրընկալութեան եւ ողջոյնին համար։ Մենք մեզի կը զգանք ինչպէս մեր տունը։ Մենք շատ տառապած ենք։ Կարծէք դժոխքէն դրախտ¹⁴ եկած ըլլանք»¹⁵։

Կանադայի հայերը ևս շնորհակալ էին իրենց երկրի իշխանություններին և համայնքին, որոնք գործուն դեր ունեցան Սիրիայից իրենց հարազատների հետ վերամիավորման գործում։ Հարկ է նշել, որ թեպետ Կանադա մեկնող սիրիահայերից ոչ բոլորն այնտեղ հարազատներ ունեին, այդուհանդերձ, նրանց արտագաղթն այդ երկիր ընթացել է սառը պատերազմի տարիներին լայնորեն կիրառվող՝ «Ընտանիքների վերամիավորում» ծրագրի շրջանակում։

Կանադայի հայ համայնքի օժանդակությունը սիրիահայերին

Ըստ կանադական «Դը գլոբ Էնդ մեյլ» ["The Glob and Mail"] պարբերականի 2015 թ. դեկտեմբերին հաղորդած տվյալների՝ երկրի պարզեցված ծրագրով Մոնրեալ, Տորոնտո և այլ քաղաքներ ժամանած փախստականների մոտավորապես $\frac{2}{3}$ -ը Սիրիայի հայեր էին, որոնց շատ փոքր տոկոսին միայն ֆինանսավորել էր կառավարությունը։ Փախստականների ֆինանսական աջակցությունն հիմնականում իր վրա էր վերցրել տեղի հայ համայնքը։

¹² The Canadian Press, News Staff. Syrian refugees arrive in Canada, which one family calls 'paradise.' 2015, December 11, <http://www.680news.com>

¹³ Slaughter, Graham. Ready to Live and Work: Armenian-Syrians Arrive With Strong Roots in Canada. 2015, December 12, <http://www.ctvnews.ca>

¹⁴ Ինչպես տեսնում ենք, դեպի Հայաստան չկողմնորոշված սփյուռքահայ հայապահպանված սերունդների որոշակի հատվածի շրջանում այլևս մոռացության կամ ձևափոխման (տրանսֆորմացիայի) է ենթարկվել նաև նրանց հայ մնալու իմաստն ու արժեքը ներկայացնող երբեմնի՝ «Հայաստան, երկիր դրախտավայր» նվիրական գաղափարն իսկ՝ տեղը զիջելով օտար երկրներում «դրախտավայրերի» փնտրտուքներին։

¹⁵ Յակոբեան Սեակ, Փրկութիւն Թէ՛... Սպիտակ Ջարդ 2015, 14 Դեկտեմբերի, <http://www.ragmamoul.net>

Գաղթականության հարցերով զբաղվող կանադացի պաշտոնյայի խոսքերով՝ «Փախստականներին շատերուն մենք նոյնիսկ չենք հանդիպիր: Անոնց ժամանումէն անմիջապէս ետք ֆինանսատրող խումբերը կը դիմատրեն զանոնք օդակայանին մէջ եւ անկէ ետք կ'անհետանան մեր տեսադաշտէն»¹⁶:

Փախստականները, որոնք բոլորն էլ անհատ հովանավորների շնորհիվ էին ժամանել Կանադա, մասնագիտությունների տեր մարդիկ էին՝ երաժշտության դասատու, ջութակահար, դեղագործ, տաքսու վարորդ, ինչպես նաև անգլերենով ոգևորված երիտասարդություն: Նրանք բոլորն էլ պատրաստ էին «նոր կյանք սկսել» նոր երկրում՝ աշխատանք գտնել, ապա ուսանել իրենց նախասիրությունների համեմատ, ինչպես նաև երեխաներին տեղավորել դպրոցներում¹⁷:

Կանադական կառավարության կարգադրությամբ առաջին օդանավով ժամանած սիրիահայ 163 փախստականների գրեթե կեսի թոփչքի ծախսերը հոգացել էին կանադահայ խմբերը: Տրոնտոյում գործող Հայկական ընտանիքի օգնության ծառայությունների [Armenian Family Support Services] պատասխանատու Ռիտա Օղջադյանը իրենց գործունեությունը պատմական նշանակության քայլ է գնահատել՝ ասելով. «Մենք իրավամբ պատմական պահ ենք ապրում: Դա այն չէ, ինչ դու կարդում ես գրքերում: Մենք պատմության հետ գործ ունենք, մենք ականատես ենք լինում պատմությանը»¹⁸:

Մեծի Տանն Կիլիկիո կաթողիկոսության Տրոնտոյի Սբ Մարիամ Հայ առաքելական եկեղեցու և տեղի Հայ օգնության միության ամենօրյա դպրոցին կից գործող Հայկական համայնքային կենտրոնը զբաղված էր սիրիական պատերազմի հետևանքով տեղահանված հայերին (ծանոթ, բարեկամ, անծանոթ) Կանադա փոխադրվելուն աջակցելով, նաև նրանց համար հովանավոր [sponsor] փնտրելով: Հարկ է նշել, որ հովանավոր գտնելու և Կանադա տեղափոխվելուն աջակցելու խնդրանքով համայնքային հիշյալ կառույցներին էին դիմում նաև Սիրիայից Լիբանան ապաստանածներից շատերը¹⁹:

Կանադայի կառավարության որոշմամբ 2011 թ. ստեղծվել է Հովանավորության պայմանագրի իրավասուներ (ՀՊԻ)՝ [Sponsorship Agreement Hol-

¹⁶ Գանատա ապաստանած սուրիացի փախստականներուն երկու երրորդը սուրիահայեր են, 2015, 2 դեկտեմբեր, <http://www.ragmamoul.net>

¹⁷ Slaughter, Graham. Ready to Live and Work: Armenian-Syrians Arrive With Strong Roots in Canada. 2015, December 12, <http://www.ctvnews.ca>

¹⁸ White, Patrick and Chowdhry, Affan. Syrian Refugees Exhausted But Happy After Long Journey. 2015, December 15, <http://www.theglobeandmail.com>

¹⁹ Halajian, Daron. Toronto Armenian Community Resettles Syrian Refugees. 2015, December 25, <http://armenianweekly.com>

ders – SAH²⁰] կազմակերպությունը, որը գործակցել է հովանավորող հայկական կառույցի՝ Տորոնտոյի Հայկական համայնքային կենտրոնի հետ: ՀՊԻ-ն կոչված էր պատերազմում տուժածներին կապել հովանավորների հետ՝ խթանելու համար նրանց արտագաղթը դեպի Կանադա: Կազմակերպությունը սկզբում օգնել է իրաքահայերին (նախ՝ 5 հոգի, ապա չորս տարվա մեջ օգնություն ստացողների թիվը հասել է 350-ի), իսկ Սիրիայի պատերազմական 2013-2014 թթ. ընթացքում Կանադայի հայ համայնքի անդամները հովանավորություն ապահովելու նպատակով լրացրել են շուրջ 2 500 սիրիահայի դիմումի ձև²¹:

Արդեն 2015 թ.՝ միայն մեկ տարվա մեջ, ՀՊԻ էր դիմել ավելի քան 2000 հայ²²: Համաձայն հովանավորների կողմից հաստատված Քաղաքացիության և գաղթականության քարտեզի [Citizenship and Immigration's Map]՝ 2015 թ. նոյեմբերի 24-ի տվյալներով շուրջ 2600 սիրիացի հայ փախստական տակավին սպասում էր Կանադա մուտք գործելուն: Ընդ որում՝ հայկական համայնքում ունեցող Ուիլյամսթըն քաղաք պետք է փոխադրվեր 1 079, Տորոնտո՝ 1 326, Միսիսսոգա՝ 68, Թորոնտո՝ 33, Նյու Յորք՝ 23, Էտոբիկո՝ 18, Օքվիլ՝ 7, Օշավա՝ 5 մարդ: 2015 թ. վերջին ընթացք է տրվել ևս 4 511 դիմումի²³:

Գաղթականների ընդունման այդ գործընթացը համահունչ էր Կանադայի վարչապետ Ջ. Տրյուդոյի ծրագրին, որով նախատեսվում էր մինչև 2016 թ. փետրվարի վերջ երկրում վերաբնակեցրել 25 000, իսկ տարեվերջին՝ 50 000 փախստական²⁴:

Վիզայի համար դիմորդները, կանադաբնակ անհատների կամ ընտանիքների կողմից դիմումի ձև ստանալով, այն լրացնելով կամ լրացնել տա-

²⁰ Ավելի մանրամասն տե՛ս Apply: Sponsorship Agreement Holders, <https://www.canada.ca>

²¹ Black, Debra. Armenian Community Gives a Wide Welcome to Refugees. More Than 1000 of the First Wave of Syrian Refugees are Being Settled by Sponsorships Through Toronto's Armenian More Than 1000 of the First Wave of Syrian Refugees are Being Settled by Sponsorships Through Toronto's Armenian Community. 2015, December 5, <https://www.thestar.com>

²² Halajian, Daron. Toronto Armenian Community Resettles Syrian Refugees. 2015, December 25, <http://armenianweekly.com>

²³ Black, Debra. Armenian Community Gives a Wide Welcome to Refugees. More Than 1000 of the First Wave of Syrian Refugees are Being Settled by Sponsorships Through Toronto's Armenian More Than 1000 of the First Wave of Syrian Refugees are Being Settled by Sponsorships Through Toronto's Armenian Community. 2015, December 5, <https://www.thestar.com>

²⁴ Halajian, Daron. Toronto Armenian Community Resettles Syrian Refugees. 2015, December 25, <<http://armenianweekly.com>>. Black, Debra. Armenian Community Gives a Wide Welcome to Refugees. More Than 1000 of the First Wave of Syrian Refugees are Being Settled by Sponsorships Through Toronto's Armenian Community. 2015, December 5, <https://www.thestar.com>. Յակոբեան Սեւակ, Փրկութիւն Թէ՛... Սպիտակ Ջարդ, 2015, 14 դեկտեմբերի, <http://www.ragmamoul.net>

լով, ուղարկում էին համապատասխան գրասենյակ: Պատասխանի համար նրանք սպասում էին 8-10 ամիս, իսկ խնդիրների դեպքում այն կարող էր ձգձգվել մինչև 18-24 ամիս: Տեղահանվածների գտնվելու վայրն էական չէր. նրանք կարող էին լինել Հորդանանում, Թուրքիայում, Լիբանանում²⁵, Հայաստանում և այլուր:

Բացի դիմումի ձև լրացնելուց, համայնքային կենտրոնն ստեղծել էր նաև կոմիտե, որը կոչված էր օգնելու հովանավորներին նորեկների համար բնակարան, հագուստ, կահույք և այլ անհրաժեշտ պարագաներ հայթայթելու գործում²⁶:

Համայնքային գրասենյակներն աջակցել են, որ նորեկները Կանադա ժամանելու հենց առաջին շաբաթվա ընթացքում ապահովվեն նաև աշխատանքով: Արաբերենից և հայերենից բացի, այլ լեզուների չտիրապետող հայերը տեղավորվել են նվազագույն վճարվող աշխատանքների, ինչպես նաև՝ հայկական խանութներում, ճաշարաններում և այլուր: Իսկ Հայ օգնության միության (ՀՕՄ) հայկական դպրոցն առաջին տարվա համար գաղթական երեխաներին ազատել է ուսման վարձից²⁷:

Այսպիսով, Տորոնտոյի և Մոնրեալի հայ համայնքները, անհատ խնամակալների աջակցությամբ, դյուրին կերպով ապահովել են սիրիահայերի գաղթը Կանադա²⁸:

Թեպետ կանադահայ շատ գործարարներ ջանացել են իրենց անձնական բիզնեսներում ընդգրկել սիրիահայերի, այդուհանդերձ, «գործ գտնելը սուրիահայության դիմագրաւած մեծագոյն տագնապն է, գոնէ սկզբնական շրջանին համար, մանաւանդ նկատի առած որ գաղթողներէն մեծ տոկոս մը միջին տարիքի հասած ընտանիքի տէր մարդիկ են, որոնք երբեմն ստիպուած պիտի ըլլան իրենց մասնագիտութիւնը փոխել եւ բոլորովին նոր գործի ձեռնարկել»²⁹: Այդուհանդերձ, իրեն հակասելով և հավատարիմ սփյուռքյան կու-

²⁵ Halajian, Daron. Toronto Armenian Community Resettles Syrian Refugees. 2015, December 25, <http://armenianweekly.com>

²⁶ Black, Debra. Armenian Community Gives a Wide Welcome to Refugees. More Than 1000 of the First Wave of Syrian Refugees are Being Settled by Sponsorships Through Toronto's Armenian Community. 2015, December 5, <https://www.thestar.com>

²⁷ Halajian, Daron. Toronto Armenian Community Resettles Syrian Refugees. 2015, December 25, <http://armenianweekly.com>

²⁸ Փանոսեան-Մուրատեան Անի, Ո'չ... «Ճերմակ Զարդ» Չի' Սպասեր Սուրիահայության, 2016, 22 Յունուար, <https://hairenikweekly.com>

²⁹ Փանոսեան-Մուրատեան Անի, Ո'չ... «Ճերմակ Զարդ» Չի' Սպասեր Սուրիահայության, 2016, 22 Յունուար, <https://hairenikweekly.com>

սակցական մտածելաոճին ու գրելաոճին, հողվածագիրը խրախուսել է սիրիահայերի գաղթը Կանադա՝ վստահ, որ նրանք «մեծ ներդրում» պիտի ունենան Կանադայի «ինքնին արդեն զօրաւոր ու կազմակերպուած» հայ համայնքի «որակի եւ թիւի բարգաւաճման մէջ»: Պայմանով, որ «այս վերահաստատուած հայերը մնան իրարու մօտ, եկեղեցւոյ եւ այլ ազգային կառոյցներու շուրջ համախմբուած, հաւաքական կեանքի մէջ ներգրաւուած: Այս ձեւով աւելի դիւրին պիտի ըլլայ իրենց ազգային ու ընտանեկան արժէքները պահպանելը ու «զաւակները չկորսնցելը»»: Գիտակցելով հանդերձ երիտասարդ սերնդին սպասվող անխուսափելի ծուլումը՝ հողվածագիրը, այնուամենայնիվ, ինքն իրեն մխիթարել է՝ ասելով. «Ո՛չ... «Ճերմակ Զարդ» Չի՛ Սպասեր Սուրիահայութեան»: Հետևաբար, կարևորվել է նորաստեղծ համայնքի ղեկավարների ճիշտ ընտրությունը, «որպէսզի օգնեն իրենց [սիրիահայերին] կազմակերպուելու եւ միաձուլուելու տեղական գաղութին հետ՝ գոյատեւելու համար նախ որպէս մարդ, ապա՝ որպէս հայ»³⁰:

Բայց և այնպէս, ԱՄՆ-ում լույս տեսնող անգլիալեզու «Արմենիան Ուիքլի» ["Armenian Weekly"] պարբերականի հաղորդմամբ, պատերազմի սարսափներից հազիվ ազատագրված սիրիահայերն ու նրանց մանկահասակ երեխաները նոր երկրում՝ Կանադայում, բախվել են կյանքի ու կենցաղի թանկության, արևելքի բարքերի համար անսովոր ու խորթ այլասերող երևույթների, արևմտյան զանգվածային միջոցների անվերահսկելիության և այլ հոգի երևույթների հետ³¹:

Մեծի Տանն Կիլիկիո հովանավորության ներքո գործող Կանադայի Հայ ազգային եկեղեցին (առաջնորդ տեր Մեղրիկ եպս. Փարիկյան), Տորոնտոյի Հայկական համայնքային կենտրոնի հովանավորման գրասենյակն ու ՀՕՄ-ը, ինչպէս նաև Մոնրեալի «Հայ Տունը» որոշիչ դեր են ունեցել փախստականներին ու նրանց ընտանիքներին դեպի Կանադա փոխադրելու գործում³²:

«Հայ Տուն»

Տակավին 2005 թ. Կանադայի Քվեբեկ քաղաքի հայ համայնքի որոշ անդամներ (Նաիրի Թավլյան, Անա Աֆեյան, Սիրա Գասպարյան, Գաբրիել

³⁰ Փանոսեան-Մուրատեան Անի, Ո՛չ... «Ճերմակ Զարդ» Չի՛ Սպասեր Սուրիահայութեան, 2016, 22 Յունուար, <https://hairenikweekly.com>

³¹ Halajian, Daron. Toronto Armenian Community Resettles Syrian Refugees. 2015, December 25, <http://armenianweekly.com>

³² Halajian, Daron. Toronto Armenian Community Resettles Syrian Refugees. 2015, December 25, <http://armenianweekly.com>

Ջերահյան, Ազատ Դեմիսճյան) մտադրվել էին հիմնել կազմակերպություն, որը կաջակցեր լեզվական խնդիրներ, մշակութային տարբերություններ կամ առկա սոցիալական ծառայություններից օգտվելու գիտելիքների պակաս ունեցող անձանց³³:

Եվ արդեն 2007 թ. ապրիլի 1-ին Քվեբեկ նահանգի Մոնրեալ քաղաքում Հայ առաքելական եկեղեցու թեմի առաջնորդ Բագրատ Եպիսկոպոս Գալստանյանը հիմնել էր շահույթ չհետապնդող ոչ կառավարական համայնքային այդ հաստատությունը՝ Ընտանիքի աջակցության ծառայությունների «Հայ Տուն» [Family Support Services "Hay Doun"]։ Այն կոչված էր սոցիալական ծառայություններ մատուցելու և քաղաքացիական գիտելիքներ հաղորդելու ինչպես Քվեբեկի հայերին, այնպես և աջակցություն փնտրող տարբեր ծագում ունեցող տեղի խոցելի անձանց ընդհանրապես, մասնավորապես գաղթականներին, փախստականներին, դժվարության մեջ հայտնված անհատներին, զույգերին, ընտանիքներին, անկարողություն ունեցողներին և այլն։ Կազմակերպությանը, որի կարգախոսն էր՝ «Առանց սահմանների» ["Without Borders!"], աջակցել են տարբեր տարիքի կամավորներ³⁴:

Կանադա փոխադրված սիրիահայ գաղթականները տեղավորվել են հիմնականում նաև «Հայ Տան» միջոցով (նախագահ՝ Սևակ Կոստանյան, փոխնախագահ՝ Մայք Կիրակոսյան)։ Ընտանիքի աջակցության ծառայությունների «Հայ Տունը» կոչված էր անվճար ծառայելու համայնքին՝ տրամադրելով համարկման, սոցիալական ուսուցման և տարբեր ասպարեզներում (այդ թվում՝ առողջապահական և այլն) աջակցության արդյունավետ միջոցներ³⁵:

Մի շարք ծրագրերի միջոցով («Ընդհանուր հովանավորություն», «Նորեկների և փախստականների դիմավորում ու համարկում», «Աջակցություն ընտանիքներին, երիտասարդությանը և մեծահասակներին», «Թարգմանություն և ուղեկցում», «Համակարգման և ուղղորդման ծառայություններ», «Աշխատող-գործատու տվյալների շտեմարան», «Կրթական» և այլն) «Հայ Տունը» տարիներ շարունակ մարդասիրական օժանդակություն է ցույց տվել Քվեբեկում հաստատված Իրաքի և Սիրիայի փախստական ընտանիքներին։ Այսպես, «Ընդհանուր հովանավորություն» ["Collective Sponsorship"] ծրագրով «Հայ Տունը» Քվեբեկի կառավարության Ներգաղթի, բազմազանության և ներառման նախարարության [Immigration, Diversity and Inclusion Mi-

³³ Hay Doun. About Us, <https://www.haydoun.ca>. Hay Doun, <https://armenianchurch.ca>

³⁴ Hay Doun. About Us, <https://www.haydoun.ca>. Hay Doun, <https://armenianchurch.ca>

³⁵ Hay Doun. About Us, <https://www.haydoun.ca>

nistry of the Government of Quebec] հետ ստորագրել է գործակցության համաձայնագիր, որը թույլ է տվել հովանավորել Քվեբեկում հաստատվել ցանկացողներին, ընդ որում՝ հիմնականում հայերին³⁶:

Տակավին 2008 թ. ի վեր «Հայ Տունը» ապահովել է Իրաքից շուրջ 45 փախստական ընտանիքի. շատերն էլ դեռ սպասել են իրենց հերթին, իսկ արդեն 2014-ից «Հայ Տունը» ընդունել է նաև 2 500 սիրիացի փախստական: Կազմակերպությունը, համայնքի կարողությունները համախմբելով, իր վրա է վերցրել յուրաքանչյուր փախստական ընտանիքի սոցիալական խնդիրների լուծման պատասխանատվությունը՝ ներառյալ տնով, աշխատանքով, դպրոց-ուսումնառությամբ ապահովումը՝ դրանով իսկ նպաստելով նոր՝ կանադական հասարակությանը նրանց ընտելացմանն ու ինտեգրմանը³⁷:

Ի դեպ, «Հայ Տունը» Կանադայում ճանաչվել է որպես առաջին և միակ «օրինակելի կազմակերպությունը» ["model organization"], որը կարճ ժամանակահատվածում հովանավորել է այդքան մեծ թվով փախստականների³⁸:

Ինչպես ԱՆՁԱ-ի պարագայում, այս դեպքում ևս արևմուտք արտագաղթելու համար օգտագործվել է Բեյրութի ճանապարհը: «Հայ Տունը» նույնպես սիրիահայերին նախ ուղարկել է Բեյրութ, ապա այնտեղից՝ Կանադա, որպեսզի նրանք դիտարկվեն որպես Սիրիայից փախստականներ և օգտվեն տրամադրվող արտոնություններից³⁹:

Ցավալի է, որ սփյուռքյան առանձին կազմակերպություններ, որոնք ՀՀ անկախության տարիներին իրենց ներկայացուցչություններն են հիմնել Հայաստանում և աղերսներ ունեն արևմտյան տարբեր կառույցների հետ (ինչպես, օրինակ՝ Հայ օգնության միությունը, Ամերիկայի հայ ավետարանչական ընկերակցությունը և այլն), Հայաստանում հաստատված սիրիահայերին աջակցելու հետ մեկտեղ ներգրավվել են նաև Հայաստանից սիրիահայերի դեպի Կանադա փոխադրելու «Հայ Տան» ծրագրին: Այդ կազմակերպությունների պատասխանատուները ոչ միայն բացահայտ դրական են արձագանքել դեպի արտերկիր սիրիահայերի տեղափոխման «Հայ Տան» ձեռնարկին, այլև համոզմունք են հայտնել, որ համայնքային այդ կառույցը պետք է շարունակի դեպի օտար երկրներ հայերի տեղափոխումը: Այսպես,

³⁶ Hay Doun. Programs, <https://www.haydoun.ca>. Hay Doun. About Us, <https://www.haydoun.ca>. Collective Sponsorship, <https://www.haydoun.ca/>

³⁷ Collective Sponsorship, <https://www.haydoun.ca>

³⁸ Collective Sponsorship, <https://www.haydoun.ca>

³⁹ «Հայ Տուն», Թէ՛ Օտարի Տուն, 2 Ապրիլ, <https://www.arevelk.am>

Ամերիկայի հայ ավետարանչական ընկերակցության Հայաստանի ներկայացուցիչ Հարութ Ներսեսյանը, գործելով Հայաստանում, ոգևորված էր այն փաստով, որ Կանադան «դրական տրամադրուած է սուրիահայեր ընդունելու» հարցում: Նա ասել է. «Վերջերս, սուրիահայերու Գանատա տեղափոխման համար հսկայական աշխատանք տարած է «Հայ Տուն» միութիւնը: ...Թէպէտ ստոյգ տեղեկութիւն չունիմ, բայց «Հայ Տուն»-ի միջոցաւ [դեպի Կանադա] երթը պիտի շարունակուի», քանի որ ««Հայ Տունը» փրկութիւն եղաւ շատ մը սուրիահայերու համար»⁴⁰:

Այնպէս որ, «Հայ Տունը» տարբեր երկրներում ապաստանած և մասնավորապէս Հայաստան հանգրվանած սիրիահայերին Կանադա փոխադրելու գործում ճիշտ նույն կերպ է վարվել, ինչպէս ժամանակին ԱՆՉԱ-ն էր դեպի ԱՄՆ, Կանադա, Լատինական Ամերիկա, Ավստրալիա և այլուր արտագաղթի հորձանուտի մեջ, արտերկրի հայերից բացի, ներգրավել նաև Հայաստանում արդեն իսկ հաստատված հայրենադարձներին:

Եվ միայն 2016 թ. փետրվարին Մոնրեալի «Հայ Տուն» սոցիալական ծառայությունը դադարեցրել է հետագա դիմումների ընդունումը և այդ մասին հատուկ հայտարարություն տեղադրել ֆեյսբուքյան իր էջի վրա՝ առանց նշելու պատճառները. «Ուրբաթ, 19 Փետրուար 2016-էն սկսեալ, «Հայ Տուն»-ի գրասենեակը «Սուրիահայ հովանաւորութեան ծրագիր»-ով նոր դիմումներ պիտի չստանձնէ»⁴¹:

Տեղին է նշել, որ «Հայ Տան» միջոցով դեպի Կանադա մեկնելու դիմումների ընդունումը դադարեցնելու փաստը, քաղաքական դրդապատճառներից բացի, կապված էր նաև այն հանգամանքի հետ, որ Հայաստանում հաստատված ու տեղի սոցիալ-տնտեսական, կրթական, առողջապահական և այլ ասպարեզներում առավելություններից օգտված շատ սիրիահայերի համար այլևս դժվար, առանձին դեպքերում՝ անընդունելի են եղել արևմտյան այդ օտար երկրի կենցաղն ու բարքերը, ուստի և իրենց ու իրենց երեխաներին անդառնալի ուժացումից փրկելու համար շատերը վերադարձել են հայրենիք:

Կանադա մեկնելու դեմ այլ կարծիքներ

Բնութագրական է կանադահայ ձեռնարկատեր Րաֆֆի Էլիոթի գնահատականը հայրենիքի նկատմամբ սփյուռքի որոշ հատվածի անպատշաճ ու

⁴⁰ «Հայ Տուն»-ը փրկութիւն եղաւ շատ մը սուրիահայերու համար. Յարութ Ներսէսեան, 2016, 5 դեկտեմբեր, <https://www.amaa.am>

⁴¹ «Հայ Տուն»ը Կը Դադրեցնէ Ներգաղթի Նոր Դիմումագիրերու Ստանձնումը 2016, 24 Փետրուար, <http://www.ragmamoul.net>: «Հայ Տուն», Թէ՛ Օտարի Տուն, 2016, 2 Ապրիլ, <https://www.arevelk.am>

հակոտնյա գործողությունների մասին. «Ցավալի հեգնանքով հայ սփյուռքը հերթական անգամ անուղակիորեն նպաստեց Հայաստանի հայաթափմանը»⁴²:

Նա նաև անկեղծացել է սիրիահայերի՝ հայրենիք գալու բուն մտադրությունների մասին՝ նշելով, որ նրանց բուն նպատակը այդտեղից այլ երկիր փոխադրվելն էր. «Բազմաթիվ [սիրիահայ] նորեկներ Հայաստանում մշտապես մնալու մտադրություն երբեք չեն ունեցել: Շատերը Հայաստանը դիտարկել են որպես ցատկահարթակ [springboard] վերջ ի վերջո Արևմտյան Եվրոպայում և Կանադայում գտնվող ազգականների հետ վերամիավորվելու համար, որտեղ հյուրընկալվել են մեծ թվով սիրիահայեր»⁴³:

Իսկ Տորոնտոյում երկրի վարչապետի կողմից սիրիահայ ժամկոչյան ընտանիքին ցուցադրաբար օդանավակայանում անձամբ դիմավորելու և նվերներ բաշխելու հանգամանքը խթանել է «Հայ Տուն» նորանոր դիմումներ ներկայացնելը: Կանադահայ վերլուծաբանն արձանագրել է, որ Մոնրեալի «Հայ Տունը» և Տորոնտոյի Հայ օգնության միությունը խթանել են Հայաստանից սիրիահայերի արտագաղթը⁴⁴:

Հարկ է նշել, որ Կանադա մեկնելու՝ արևմուտքից եկող հրապուրիչ թվացող հնարավորությամբ գայթակղվել է ինչպես Հայաստանում սոցիալ-տնտեսական դժվարություններ ունեցող, նույնպես և հայաստանյան կյանքին հաջողությամբ ինտեգրված Սիրիայի հայերի մի որոշ մասը:

Այսպես, «Ազատություն» ռադիոկայանի տարածած քարոզչական տեսանյութի համաձայն, 2016 թ. փետրվարին Հայաստանը լքել և Կանադա է տեղափոխվել շուրջ երկու տասնյակ սիրիահայ, որոնք Երևանի «Զվարթնոց» օդանավակայանում «դժգոհում էին Հայաստանի կյանքից և հայտնում երկրում [Հայաստանում] մնալու անկարելիության մասին»՝ իրենց հեռանալը պատճառաբանելով հետևյալ կերպ. «Գնանք Կանադա, ավելի լավ ապագա ապահովենք մեզ ու մեր զավակների համար»⁴⁵: Ոմանք իրենց հեռանալը պատճառաբանել են մանր ձեռնարկատիրությամբ զբաղվել չկարողանալով, ինչում, իրենց ասելով, նրանց խանգարել են կառավարության հետ կապված օլիգարխները⁴⁶:

⁴² Elliott, Raffi. Syrian Armenian Refugees in Armenia and Canada 2016, March 2, <http://repatarmenia.org>

⁴³ Elliott, Raffi. Syrian Armenian Refugees in Armenia and Canada 2016, March 2, <http://repatarmenia.org>

⁴⁴ Elliott, Raffi. Syrian Armenian Refugees in Armenia and Canada 2016, March 2, <http://repatarmenia.org>

⁴⁵ Կանադա գնալով սիրիահայերը շատ վտանգավոր քայլ են կատարում 2016, 26 Փետրուար, <http://www.arevelk.am>

⁴⁶ Elliott, Raffi. Syrian Armenian Refugees in Armenia and Canada. 2016, March 2, <http://repatarmenia.org>

Մինչդեռ Հալեպում ծնված Թամարը, որը Երևանում աշխատել է տեխնոլոգիական խոշոր ֆիրմայում և աշխույժ գործունեություն է ծավալել տեղական մի շարք ընկերությունների հետ, ևս հրապուրվել է Կանադա մեկնելու գաղափարով: Նա կանադահայ Ռաֆֆի Էլիոթի հետ հարցազրույցի ժամանակ, «Հայաստանում իր կյանքը քննարկելիս անվերջ օգտագործել է՝ «Եթե ես մնամ այստեղ» պայմանական խոսելաձևը», ինչը վկայում է այն մասին, որ նա Կանադա մեկնելու մտադրություն ունեցել է: Առավել ևս, խոստովանել է. «Ես սիրում եմ իմ կյանքը Հայաստանում, սակայն ինչ կարող եմ անել հայկական անձնագրով, [մինչդեռ] մյուս կողմից կանադական անձնագրով [հնարավորությունները շատ են]...»⁴⁷:

Եվ կամ՝ պատերազմի սկզբին Հալեպից հեռացած, Հայաստանում ապաստանած և ամերիկյան հեղինակավոր տեխնիկական ընկերությունում աշխատանքի անցած համակարգչային ծրագրավորող Շանթը, լսելով «Հայ Տան» միջոցով կանադական փախստականի վիզա ձեռք բերելու հնարավորության մասին, դիմել ու մեկնել է Մոնրեալ՝ իր քայլը բացատրելով հետևյալ կերպ. «Ես որոշեցի, որ Կանադան լավագույն վայրը կլինի կարիերաս շարունակելու համար, ահա և վերջ»: Ապա, ջերմությամբ հիշելով Երևանում անցկացրած ժամանակը, ՀՀ անկախացումից հետո որոշ սփյուռքահայերի շրջանում տարածված անորոշ արտահայտությամբ ավելացրել է. «Հայաստանն իմ հայրենիքն է. ես ամեն ինչ կանեմ այնտեղ վերադառնալու համար»⁴⁸:

Հարկ է նշել, որ Սիրիայի պատերազմից առաջ Հայաստանում հաստատված որոշ նախկին սիրիահայեր նույնպես գայթակղվել են Կանադա մեկնելու հնարավորությամբ և, առիթը բաց չթողնելով, փորձել են օգտվել կանադական գաղթականական ծառայություններից⁴⁹:

Թեպետ «Հայ Տան» կազմակերպած հայերի տեղափոխմանը ներգրավված էին Կանադայի հայ համայնքում ազդեցություն ունեցող կառույցները, այդ թվում՝ ՀՕՄ-ը, այդուհանդերձ, Հայաստանում գործող դրանց առանձին ներկայացուցիչներ (ի տարբերություն Ամերիկայի հայ ավետարանչական ընկերակցության հայաստանյան ներկայացուցչի) բացահայտ չեն արտահայտվել ու խրախուսել այդ արտահոսքը, բայց և ջանքեր չեն գործադրել այն կանխելու համար: Այսպես, ՀՅԴ «Օգնի՛ր եղբորդ» բարեգործական ծրագրի պատասխանատու Խաչիկ Զոգիկյանը մամուլին տված

⁴⁷ Elliott, Raffi. Syrian Armenian Refugees in Armenia and Canada. 2016, March 2, <http://repatarmenia.org>

⁴⁸ Elliott, Raffi. Syrian Armenian Refugees in Armenia and Canada. 2016, March 2, <http://repatarmenia.org>

⁴⁹ Elliott, Raffi. Syrian Armenian Refugees in Armenia and Canada. 2016, March 2, <http://repatarmenia.org>

հարցազրույցի ժամանակ Հայաստանից սիրիահայերի հեռանալը «վտանգավոր քայլ» է համարել⁵⁰:

Խոսելով Հայաստանում հաստատված և այստեղ արդեն իսկ հարմարված սիրիահայերի մասին՝ Խ. Ջոզիկյանը նշել է, որ այն արտոնությունները, որոնք Հայաստանում ստեղծված են նրանց համար, այլևս անիմաստ պետք է դարձնեն նորից տարագիր դառնալու նրանց ցանկությունը. «...Եթե մարդը կարողանում է այստեղ իր տարրական պայմանները ապահովել, իմաստ չունի այլ երկրներ գնալ, կրկնակի տարագիր դառնալ»⁵¹: Մինչդեռ Կանադան, որն իր «դռներն է բացել սիրիացի փախստականների առջև», այդուհանդերձ, մասնագետներին, առանց հատուկ քննությունների և տեղական արտոնագրի, նաև բժիշկներին, աշխատանքի չի ընդունում⁵²:

Հայաստանում հաստատված սիրիահայերին ևս «զոհելու» և դեպի Կանադա տեղափոխելու «ցանցի մեջ նետելու» դեմ, ի շարս հասարակության որոշ շերտերի, իր արդարացի վրդովմունքն է արտահայտել նաև «Արեւելք լրատուականը»՝ գրելով. «...Կ'ափսոսանք, որ նոյն «Հայ Տունը» իր ցանցը նետեց դեպի Հայաստան, ու հոնկէ եւս քաղեց բազմաթիւ «զոհեր», զանոնք նախ Պէյրութ ուղարկելով ու ապա «երազային Գանատա»⁵³: Մինչդեռ, իրականում «այսօրուան Գանատան դրախտ դառնալու ոչ մէկ լուրջ յենարան ունի», քանի որ «հոն հաստատուած հայորդիներէն շատեր կը կամենան ետ դառնալ, եթէ ոչ դէպի Հալէպ, ապա դէպի Երեւան»: Ապա եզրակացրել է. «...«Հայ Տուն»-ը մեր տուն չի տանիր, այլ օտարի տուն, ուր հասնող հայորդիները անպայման պիտի կորսնցնեն իրենց ինքնութիւնը: ...«Հայ Տուն»-ը Հայաստանն է, գոնէ անաղարտ պահենք մեր դարաւոր սրբութիւնները»⁵³:

Եզրակացություններ

Ամփոփելով, նշենք, որ թեպետ հետխորհրդային որոշ արևմտյան նաև հայաստանյան գիտնականների կողմից ժամանակին ԱՆՉԱ-ի և հայկական սփյուռքի առանձին կառույցների (ՀՅԴ, ՀՕՄ, Հայ առաքելական եկեղեցու անթիլիասական թեմ, Հայ ավետարանական ու Կաթողիկե եկեղեցիներ և այլն) գործուն մասնակցությամբ սիրիահայ տարագիրներին դեպի օտար

⁵⁰ Կանադա գնալով սիրիահայերը շատ վտանգավոր քայլ են կատարում, 2016, 26 Փետրուար, <http://www.arevelk.am>:

⁵¹ Կանադա գնալով սիրիահայերը շատ վտանգավոր քայլ են կատարում, 2016, 26 Փետրուար, <http://www.arevelk.am>:

⁵² Կանադա գնալով սիրիահայերը շատ վտանգավոր քայլ են կատարում, 2016, 26 Փետրուար, <http://www.arevelk.am>:

⁵³ «Հայ Տուն», Թէ՛ Օտարի Տուն, 2016, 2 Ապրիլ, <https://www.arevelk.am>

երկրներ փոխադրելու հանգամանքը դիտարկվել է սառը պատերազմի համատեքստում, բայց և այնպես, միևնույն ընթացքը շարունակվել է նաև անկախ Հայաստանի Հանրապետության առկայության պայմաններում՝ բուն Հայաստանից՝ միևնույն համայնքային հաստատությունների կողմից:

Այդ ամենը հիմք է տալիս եզրակացնելու, որ միջազգային կառույցների հետ գործակցող սփյուռքյան հիշյալ հաստատությունները հետամտել են իրական քաղաքական նպատակներ. այն է՝ խոչընդոտել դեպի Հայաստան ներգաղթը, դրանով իսկ կանխելով Ռուսաստանին հավատարիմ հարավ-կովկասյան այդ տարածաշրջանում քրիստոնյա հայկական տարրի ստվարացումը, ինչպես նաև «հայապահպանված» սիրիահայերի ներհոսքի հաշվին երկարաձգել աշխարհի տարբեր երկրներում արագ ձուլվող սփյուռքի հայ համայնքների, տվյալ դեպքում՝ Կանադայի հայ համայնքի գոյատևումը:

Գրականություն

- Գանատա ապաստանած սուրիացի փախստականներին երկու երրորդը սուրիահայեր են 2015, 2 Դեկտեմբեր, <http://www.ragmamoul.net> (ներբեռնման օրը՝ 24.02.2022):
- Կանադա գնալով սիրիահայերը շատ վտանգավոր քայլ են կատարում 2016, 26 Փետրուար, <http://www.arevelk.am> (ներբեռնման օրը՝ 24.02.2022):
- «Հայ Տուն», Թէ՛ Օտարի Տուն, 2016, 2 Ապրիլ, <https://www.arevelk.am> (ներբեռնման օրը՝ 24.02.2022):
- «Հայ Տուն»ը Կը Դադրեցնէ Ներգաղթի Նոր Դիմումագիրերու Ստանձնումը 2016, 24 Փետրուար, <http://www.ragmamoul.net> (ներբեռնման օրը՝ 24.02.2022):
- «Հայ Տուն»ը փրկութիւն եղաւ շատ մը սուրիահայերու համար. Յարութ Ներսէսեան 2016, 5 Դեկտեմբեր, <https://www.amaa.am> (ներբեռնման օրը՝ 24.02.2022):
- Յակոբեան Սեակ, Փրկութիւն Թ"է... Սպիտակ Ջարդ 2015, 14 դեկտեմբերի, <<http://www.ragmamoul.net>> (ներբեռնման օրը՝ 24.02.2022):
- Փանոսեան-Մուրատեան Անի 2016, Ո՛չ... «Ճերմակ Ջարդ» Չի՛ Սպասեր Սուրիահայութեան, 22 Յունուար, <https://hairenikweekly.com> (ներբեռնման օրը՝ 24.02.2022):
- Փիրումյան Ռ., Ավագյան Ք. 2003, Ամերիկայի Միացյալ Նահանգներ, «Հայ սփյուռք հանրագիտարան», Երևան, 732 էջ:
- Apply: Sponsorship Agreement Holders, <https://www.canada.ca> (ներբեռնման օրը՝ 24.02.2022):
- Barsumian N. 1961, Stowaway to Heaven. Ohio, 165 p.
- Black, Debra. Armenian Community Gives a Wide Welcome to Refugees. More Than 1000 of the First Wave of Syrian Refugees are Being Settled by Sponsorships Through Toronto's Armenian More Than 1000 of the First Wave of Syrian Refugees are Being Settled by Sponsorships Through Toronto's Armenian Community. 2015, December 5, <https://www.thestar.com> (ներբեռնման օրը՝ 24.02.2022):
- The Canadian Press, News Staff. Syrian refugees arrive in Canada, which one family calls 'paradise.' 2015, December 11, <http://www.680news.com> (ներբեռնման օրը՝ 24.02.2022)
- Collective Sponsorship, <https://www.haydoun.ca/> (ներբեռնման օրը՝ 24.02.2022):
- Elliott, Raffi. Syrian Armenian Refugees in Armenia and Canada. 2016, March 2, <http://repatamenia.org> (ներբեռնման օրը՝ 24.02.2022):

- Family of Syrian refugees reunited in Toronto. Canada 2015, December 12, <http://www.thestar.com> (ներբեռնման օրը՝ 24.02.2022).
- Halajian, Daron. Toronto Armenian Community Resettles Syrian Refugees. 2015, December 25, <http://armenianweekly.com> (ներբեռնման օրը՝ 24.02.2022).
- Hay Doun. About Us, <https://www.haydoun.ca> (ներբեռնման օրը՝ 24.02.2022).
- Hay Doun. Programs, <https://www.haydoun.ca> (ներբեռնման օրը՝ 24.02.2022).
- Slaughter, Graham. Ready to Live and Work: Armenian-Syrians Arrive With Strong Roots in Canada 2015, December 12, <http://www.ctvnews.ca> (ներբեռնման օրը՝ 24.02.2022).
- White, Patrick and Chowdhry, Affan. Syrian Refugees Exhausted But Happy After Long Journey 2015, December 15, <http://www.theglobeandmail.com> (ներբեռնման օրը՝ 24.02.2022).
- Zadoian Hratch 2012, Our Brothers' Keepers: The Armenian National Committee to Aid Homeless Armenians (ANCHA). A Partial History, New York: SIS Publications, 144 p.

ՍԻՐԻԱՀԱՅԵՐԻ ԱՐՏԱԳԱՂԹԸ ԿԱՆԱԴԱ (2013-2016 թթ.)

Քնարիկ Ավագյան

Ամփոփում

ՆԱՏՕ-ի անդամ երկրները, այդ թվում՝ Կանադան, ռազմական գործողություններ սանձազերծելով Մերձավոր Արևելքում, մասնավորապես՝ Սիրիայում, միաժամանակ ձեռնամուխ են եղել «մարդասիրական նպատակներով» փախստականներին դեպի տարբեր երկրներ տեղափոխելու աշխատանքներին:

Ինչպես սառը պատերազմի տարիներին, նույնպես և անկախ Հայաստանի Հանրապետության առկայության պայմաններում հայկական սփյուռքի առանձին կառույցներ (ՀՅԴ, ՀՕՄ, Հայ առաքելական եկեղեցու անթիլիասական թեմ, Հայ ավետարանական ու Կաթողիկե եկեղեցիներ և այլն), ինչպես նաև Տորոնտոյի Հայկական համայնքային կենտրոնն ու Մոնրեալի «Հայ Տուն» սոցիալական ծառայությունը լծվել են սիրիահայ տարագիրներին դեպի օտար երկրներ, մասնավորապես Կանադա փոխադրելու ծրագրին:

Այդ ամենը հիմք է տալիս եզրակացնելու, որ միջազգային կառույցների հետ գործակցող սփյուռքյան հիշյալ հաստատությունները հետամտել են իրական քաղաքական նպատակներ. այն է՝ խոչընդոտել դեպի Հայաստան ներգաղթը՝ դրանով իսկ կանխելով Ռուսաստանին հավատարիմ հարավկովկասյան այդ տարածաշրջանում քրիստոնյա հայկական տարրի ստվարացումը, ինչպես նաև «հայապահպանված» սիրիահայերի ներհոսքի հաշվին երկարաձգել աշխարհի տարբեր երկրներում արագ ծուլվող սփյուռքի, տվյալ դեպքում՝ Կանադայի հայ համայնքի գոյատևումը:

Բանալի բառեր՝ Սիրիայի պատերազմ, սիրիահայ, արտագաղթ, Կանադա, սփյուռքյան կառույցներ, «Հայ Տուն», միջազգային կառույցներ:

ЭМИГРАЦИЯ СИРИЙСКИХ АРМЯН В КАНАДУ (2013-2016 ГГ.)

Кнарик Авакян

Резюме

Государства-члены НАТО, в том числе Канада, развернув военные операции на Ближнем Востоке, в частности в Сирии, одновременно занимались переправкой беженцев, «в гуманитарных целях», в различные страны.

Как в годы холодной войны, так и в условиях существования независимой Республики Армения отдельные структуры армянской диаспоры (АРФ, АОП, Армянская апостольская церковь Антилиасской епархии, Армянская евангелистская и католическая церкви), в том числе социальная служба «Ай Тун», занимались перевозкой армянских беженцев из Сирии в зарубежные страны, в частности, в Канаду.

Эти диаспоральные структуры, сотрудничая с международными организациями, преследовали реальные политические цели: препятствовать иммиграции в Армению, тем самым предотвратить увеличение лояльного к России армянского населения в южно-кавказском регионе, а также способствовать сохранению ассимилирующейся диаспоры, в данном случае армянской общины Канады, за счет «сохранивших свою идентичность сирийских армян».

Ключевые слова – война в Сирии, сирийский армянин, эмиграция, Канада, диаспоральные организации, «Ай Тун», международные структуры.

EMIGRATION OF SYRIAN-ARMENIANS TO CANADA (2013-2016)

Knarik Avagyan

Abstract

The NATO-member states, including Canada, along with launching military operations in the Middle East, particularly in Syria, at the same time, "for humanitarian purposes" have relocated the refugees to various countries. As during the Cold War, as well as in the presence of the independent Republic of Armenia, certain structures of the Armenian Diaspora (ARF, ARS, Armenian Apostolic Church of the Antelias Prelacy, Armenian Evangelical and Catholic churches, etc.), including the social service "Hay

Doun", were engaged in the program to relocate the Syrian-Armenian refugees to different countries, particularly to Canada.

All this gives ground to conclude that the above mentioned Diaspora structures, collaborating with international organizations, pursued real political goals, that is: to hinder the immigration to Armenia, thereby to prevent the increase of the Cristian-Armenian population in that South-Caucasian region, loyal to Russia, as well as to prolong the existence of the rapidly assimilating Diaspora, in this case – the Canadian-Armenian community, through the influx of "Armenian-preserved" Syrian-Armenians.

Key words – war in Syria, Syrian-Armenian emigration, Canada, Diasporan organizations, "Hay Doun", international structures.